

מענינא דפרשא פרשת קדושים התשע"ד

לא תלין פעולת שכיר

להערות והארות ולקבלת הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: gbhhbtsprav@gmail.com

הקב"ה מקיים את כל המצוות שהוא מצווה לישראל

וכע"ז איתא במדרש רבה (שמות ל' משפטים): "שאין מדותיו של הקב"ה כמדת בשר ודם, מדת בשר ודם מורה לאחרים לעשות והוא אינו עושה כלום, הקב"ה אינו כן אלא מה שהוא עושה - הוא אומר לישראל לעשות ולשמור". הרי לנו שהקב"ה עצמו מקיים את כל המצוות שציווה לבני ישראל.

נאמר בירושלמי (ראש השנה א ג): "בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזירה. רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה מאי טעמא (ויקרא כב ט) ושמרו את משמרתני אני ה' אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחילה.

הכיצד הקב"ה נותן שכר המצוות רק בעולם הבא?

והיינו, שהשכר על קיום המצוות אינו בזה העולם, אלא יקבלוהו רק בעולם הבא.

ולכאורה, אם אכן גם הקב"ה מקיים את כל המצוות, הכיצד הקב"ה משלם השכר רק בעולם הבא, והלא יש לאו "לא תלין פעולת שכיר", וכן יש מצווה "ביומו תתן שכרו"?

נאמר במסכת קידושין (לט ב): "רבי יעקב היא דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא".

כמו"כ בעבודה זרה (ג ע"א): אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: אשר אנכי מצוך היום, היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - ולא היום ליטול שכר".

העולם הזה הוא יום אחד ארוך

כן, שמיד בסיום היום הקב"ה מתחיל לשלם השכר ובכך הוא מקיים מצוות 'ביומו תתן שכרו' ואינו עובר על הלאו של "לא תלין פעולת שכיר".

ומפי השמועה מביאים משם החתם סופר זיע"א שתירץ, שאצל הקב"ה כל משך העולם הזה נחשב אצלו כיום אחד ארוך, וסיום יום זה הוא עולם הבא. נמצא אם

השכירות של ישראל נמשכת ללא הפסקה עד עוה"ב

(כפירש"י שם). והנה עם ישראל, נחשבים כשכירים של הקב"ה בין ביום ובין בלילה, ומשום כך לא שייך בהם הדין של "לא תלין פעולת שכיר".

בספר 'תבת גמא' לבעל הפרי מגדים (פרשת משפטים) כתב לבאר, עפ"י מש"כ בבבא מציעא (קי ע"ב) ששכיר לילה גובה כל היום, ואינו עובר עליו באיסור בל תלין

מדינא לא מגיע לישראל שכר אלא בתורת פרס

"ואם כן ליכא בל תלין אלא היכא דבעל הדין חייב בשכר, ואנן בדידין לא מיקרי שכר אלא פרס, ואם כן לא שייך בל תלין".

והגאון החיד"א כתב לתרץ בספר "רוח חיים" (דרוש ב): כיון שאנחנו מחויבים לעבוד את הקב"ה כעבדים, ממילא הקב"ה לא חייב לנו מאומה, והשכר שהוא נותן הרי הוא כפרס עבורנו.

לא שייך לקבל השכר על המצוות בעוה"ז

ועל דעת כן השתעבדנו לקיים מצוות הקב"ה, שנקבל השכר בעולם הבא, כיון שאנו מבינים שלא ניתן ולא שייך לקבלו בעולם הזה.

עוד שמעתי לבאר, דהנה השכר על התורה והמצוות הוא עצום ורב למעלה מהשגת אנוש, ולא שייך לקבלו אלא בעולם הבא.

התורה נמסרה ע"י שליח

ומשמעות הלכה זו, שבעל הבית השוכר פועלים ע"י שליח - אינו עובר "בלא תלין פעלת שכיר"

והקב"ה הרי מסר את התורה ע"י משה רבנו במעמד הר סיני, והלכך אין כאן איסור בל תלין, שהרי ציווי התורה נצטווה עם שליח (וכן תירצו עוד רבים מרבתינו האחרונים).

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כתב לתרץ (תפארת יהונתן) דהנה, נפסק להלכה (שו"ע חו"מ סי' של"ט סעיף ז): "האומר לשלוחו צא ושכור לי פועלים, ושכרם ואמר להם שכרם על בעל הבית, **אין שום אחד מהם היינו לא בעל הבית ולא שלוחו עובר על בל תלין**".

כל מה שישראל אוכלים בעוה"ז הוא בשביל האמונה

והכוונה בזה, היות וכל הדברות נמסרו ע"י שליח - לכך אין בהם איסור 'לא תלין שכר פועל' והשכר הוא בעולם הבא.

אבל ב' הדברות הראשונות 'אנכי ה' ולא יהיה לך' שמהותם ועניינם הוא האמונה בה' יתברך - היות והן נצטוו ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י שליח, משום כך שכרן הוא בעולם הזה. וממילא יתבאר יפה מאמר חז"ל "כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז אין אוכלין אלא בשביל אמונה". (ושו"ר שכ"כ בחנוכת התורה פרשת יתרו).

אמנם יש המקשים על תירוץ זה, דלפי"ז ב' הדברות הראשונות 'אנכי ה' ולא יהיה לך' - שנאמרו ע"י הקב"ה בעצמו, לא היו בכלל שליחותו של משה רבנו, וא"כ מדוע לא מקבלים השכר בעוה"ז על ב' הדברות הראשונות? (כ"ה בחת"ס למגילת רות עה"פ ישלם ה' פעלך).

ובספר 'ילקוט האורים' הביא משם ספר 'מראה אברהם' לבאר, עפ"י מה דאיתא בחז"ל, 'כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז הוא בשכר האמונה' (מדרש פליאה. יעוי' מכילתא דרשב"י פ"ד פס' לא).

מדוע השוכר פועלים ע"י שליח אינו עובר בלא תלין?

דעתם שישלם להם בזמן. משא"כ השוכר ע"י שליח - לא סומכים הפועלים את דעתם שישלם בזמן, שהם מבינים שאם שכרם ע"י שליח ממילא אין בדעתו לשלם בזמן.

ובטעם הדבר שהשוכר פועלים ע"י שליח אינו עובר משום בל תלין, כתב בתוספות רי"ד במסכת בבא מציעא (קיא א), שהשוכר פועלים בעצמו - הפועלים סומכים

האם ראוי לכתחילה לשכור פועלים ע"י שליח בכדי להיפטר מ"ביומו תתן שכרו"?

תשובה: הכי איתא בגמרא דמציעא דף קי"א ע"א, יהודה בר מרימר א"ל לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרם על בעה"ב, מרימר ומר זוטרא אגרי להדדי. ופירשו התוספות, לא משום דהיה דעתו לדחות אלא היה ירא שלא יהיה פנוי ליתן להם וכו' ע"ש. הרי להדיא דשפיר מצי למעבד כן **אם חושש פן בערב לא יהיה מצוי בידו מעות ליתן או לא יהיה פנוי**.

והך דמעשר שאני, דליכא התם חשש כזה כיון דמעשר מניה וביה יעשר ואח"כ יאכל, וכן החלה מרים מינה ובה ולמה יעשה המצאה להפקיע המצוה ממנו, משא"כ בנידון השאלה **דיש חשש אולי לא ימצא בידו מעות או אולי יהיה טרוד באיזה עסק ויאנס ולא יוכל לבא אצל הפועלים**.

הגאון בעל הבן איש חי בספרו שו"ת "תורה לשמה" (סימן שנו) דן בזה וז"ל: "**שאלה:** בעה"ב שצריך לו פועלים ישראל אם נכון לשכרם ע"י שליח או דלמא - הרי בזה מפקיע מצות עשה, כי השוכר ע"י שליח אינו חייב משום ביומו תתן שכרו. והרי מצינו גבי מעשר דלא נכון לעשות כן כי אמרו בגמרא מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים שהאחרונים מכניסין פירותיהם דרך גגות כדי לפטרם והראשונים מכניסין דרך החצר כדי לחייבם - הרי דלא נכון לעשות כן, שהרי גינו את דורות האחרונים בדבר זה.

וכן מצינו דאין נכון לעשות עיסותיו פחות משיעור חלה כדי לפטרם ממצות חלה, וה"ה הכא דאין נכון לעשות המצאה זו לפטור עצמו ממצות ביומו תתן שכרו. וירנו המורה לצדקה ושכמ"ה.